

Motion till riksdagen 2025/26:2639

av Elisabeth Thand Ringqvist (C)

Bistånd för global hälsa

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör vara ledande när det gäller att stödja insatser för att bygga motståndskraftiga globala system för att förhindra framtida pandemier och hot mot global hälsa och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att Sverige ska initiera ett mer omfattande samarbete med privat näringsliv för att hitta innovativa och hållbara lösningar på immuniseringsutmaningar, inklusive för att mildra hälsopåverkan på klimatet, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör höja sitt finansiella understöd till den globala vaccinalliansen (Gavi) och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utveckla ett system för s.k. matching funds för att ge incitament till privat sektor att samarbeta med Gavi och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har sedan länge varit en stark röst för global hälsa och internationellt samarbete. Jag är stolt över att vårt land är en av de ursprungliga sex givarna till Gavi, och att vi fortsatt är en av de ledande bidragsgivarna. Detta är en position vi ska värna och

utveckla. Barns hälsa och kampen mot pandemier är inte partipolitiska frågor, utan angelägenheter som förenar oss alla.

Det är därför glädjande att Sverige varit en aktiv part i användningen av den innovativa finansieringsmekanismen IFFIm för att möjliggöra långsiktig och förutsägbar finansiering av Gavis arbete. Jag anser att regeringen bör fullfölja sina åtaganden i tidigare IFFIm-avtal och även överväga ytterligare användning av IFFIm. På så sätt kan vi säkerställa att viktiga vaccinationsprogram inte hotas även i tider av ekonomiskt ansträngda budgetar.

Vidare anser jag att regeringen bör ta initiativ till att förlänga och förstärka Sveriges stöd till Gavi under de kommande fem åren. Vår ambition bör vara att Sverige även framgent ska tillhöra de tio största givarna till organisationen.

En viktig möjlighet är att Sverige, i likhet med andra givarländer, utvecklar ett system för så kallade matching funds. Detta innebär att staten kan ge incitament för privat sektor att engagera sig i arbetet tillsammans med Gavi. Vissa länder, som Nederländerna, matchar inte bara finansiella bidrag utan även värdet av särskilt innovativa projekt, vilket stimulerar företag att bidra med kunskap, teknik och utvecklingskraft. Andra länder matchar direkta bidrag, exempelvis enligt principen ”1 dollar + 1 dollar = 2 dollar”, vilket gör att företagens insatser upplevs som fördubblade. Ett sådant system skulle kunna ge svenska och europeiska företag starkare incitament att delta i utvecklingen av hållbara lösningar på vaccnutmaningar.

Slutligen vill jag understryka vikten av att stimulera samverkan mellan Gavi och svenskt samt europeiskt näringsliv. Genom att skapa incitament för partnerskap kan vi bidra till hållbara och innovativa lösningar på framtidens vaccnutmaningar – något som gynnar både global hälsa och svensk innovationskraft.

Sverige som ledande aktör för global hälsa

Covid-19-pandemin har illustrerat hur beroende världens länder är av varandra i och med att epidemier inte stannar vid geografiska gränser. Coronapandemins hälsomässiga, ekonomiska och sociala följder demonstrerar att långsiktiga svenska investeringar i global hälsa liksom tillgång till vaccin i alla världens länder inte endast är en fråga om solidaritet.

Dessa investeringar minskar risken för att skadliga virus kan drabba Sverige, liksom länder i vårt geografiska närområde, och försvåra Sveriges och Europas ekonomiska

återhämtning. Pandemin har även medfört omfattande undanträngningseffekter för hälso- och sjukvården i världens fattigaste länder, vilket bidragit till mänskligt lidande, ekonomisk stagnation och globala migrationsströmmar.

En ytterligare faktor är den pågående nedmonteringen av USAID:s arbete inom global hälsa. USAID har länge varit en av de största och mest inflytelserika aktörerna för att bygga upp och finansiera global vaccin- och hälsostruktur. Om detta arbete nu kraftigt försvagas, riskerar den infrastruktur för vaccinering som byggts upp under lång tid att helt slås sönder. Detta gör det ännu viktigare att Sverige står fast vid sitt stöd till Gavi och ökar sitt engagemang, för att inte de framsteg som gjorts ska gå förlorade.

Sverige har under ett flertal år, oberoende av regeringens politiska färg, varit en internationell ledare inom global hälsa med ett omfattande hälsobistånd. Sveriges arbete har fokuserats på att skapa samhällen som främjar hälsa, utvecklar hälso- och sjukvård av god kvalitet och bygger upp strukturer som skyddar mot hälsohot och kriser. Arbetet mot fattigdom och för ökad jämställdhet liksom klimatåtgärder har även varit centrala hörnstenar i Sveriges politik för global hälsa.

Denna roll har tagit sig uttryck i att Sverige varit bland grundarna och de ledande givarna till multilaterala hälsoorganisationer som den globala vaccinaliansen (Gavi) och den globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria (globala fonden).

Sveriges partnerskap med den globala fonden

Sverige har under ett flertal år varit en ledande givare till den globala fonden.

Organisationen har sedan sitt grundande för 20 år sedan bidragit till att rädda fler än 50 miljoner liv i över 100 länder, att sänka den kombinerade dödligheten i aids, tuberkulos (tbc) och malaria samt att förstärka hälso- och sjukvården liksom den globala kapaciteten att hantera hälsokriser som covid-19.

Fonden har därtill verkat för att stärka hälsosystem och pandemiberedskap på landsnivå, och den är en avgörande aktör för att livsavgörande mediciner, vård och preventivt arbete mot dessa dödliga sjukdomar fortsätter att prioriteras. Sverige har varit en ledande partner i detta arbete, som en av fondens medgrundare.

Utrikesdepartementet genomförde under hösten 2018 en organisationsbedömning av globala fondens verksamhet. Slutsatsen var att fonden fortsatt är en högst relevant partner till Sverige, då aids, malaria och tbc fortfarande utgör betydande orsaker till för tidig död och sjukdom i världens fattigaste länder. Globala fondens verksamhet

bedömdes påtagligt bidra till genomförandet av Agenda 2030, med fokus på mål 3 om god hälsa och välbefinnande samt mål 5 om jämställdhet.

Närmare tre miljoner människor insjuknar i dagsläget i aids, tbc och malaria varje år, däribland i Sveriges närområde. Efter många års positiv utveckling har pandemin i kombination med Rysslands invasion av Ukraina medfört allvarliga konsekvenser för det globala arbetet mot dessa dödliga sjukdomar.

Globala fonden är en viktig aktör i bland annat Ukraina och stödjer där arbetet mot multiresistent tbc som är ett fortsatt hot även i vårt större närområde. Närmare 2,5 miljoner människor dör i dagsläget i aids, tuberkulos och malaria varje år medan miljontals insjuknar med fortsatt enorma kostnader och lidande för samhället i stort. För första gången på 20 år ser vi en generell stagnation i sjukdomsbekämpningen.

Det är av största vikt att Sverige och det internationella samfundet fortsätter att mobilisera, hantera och betala ut bidrag till strategiska insatser för att förebygga, behandla och minska spridningen av aids, malaria och tuberkulos.

Sveriges partnerskap med Gavi

Sverige var en av grundarna till den globala vaccinalliansen Gavi och fortsätter att vara en ledande givare, som genomför banbrytande insatser för minskad barnadödlighet och skyddandet av människors hälsa.

Gavi har bidragit med vaccinering av fler än en miljard barn i låginkomstländer liksom ovärderliga insatser för mer effektiva hälsosystem baserade på långsiktig bärkraft.

Vaccinalliansen bedriver därtill – genom att förena aktörer från offentlig och privat sektor – ett aktivt arbete för att påverka vaccinmarknaden och sänka vaccinkostnaderna, med fokus på målgruppen barn.

Organisationens verksamhet har i likhet med den globala fondens, enligt Utrikesdepartementets utvärderingar, följt principerna för ett effektivt och resultatinriktat bistånd. Detta innefattar ett fokus på resultat, öppenhet, innovation och flexibilitet, samverkan med andra aktörer samt kostnads- och riskmedvetenhet.

Gavi har, baserat på dessa erfarenheter, tagit en ledande roll i att samordna den globala utvecklingen och inköpen av covid-19-vaccin (genom Covax Facility), vilket spelat en central roll för att hjälpa världens 92 låg- och medelinkomstländer att finansiera sina vaccinationsprogram (genom Covax AMC).

Fortsatt svensk ledarroll för global hälsa

Dagens globala utmaningar och pandemier kräver att Sverige fortsätter att spela en ledarroll för investeringar i motståndskraftiga hälsosystem och förebyggande verksamhet som rutinvaccinationer runt om i världen.

Det är av högsta vikt att Sverige förblir en ledande aktör inom global hälsa genom att fullfölja sina utfästa finansiella åtaganden till Gavi och den globala fonden och höja framtida anslag till båda organisationernas kärnverksamhet. Sverige bör därutöver intensifiera sitt engagemang med den privata sektorn för att hitta innovativa lösningar på globala hälsoproblem, i samverkan med aktörer som Gavi och den globala fonden.

Elisabeth Thand Ringqvist (C)